

Miroslav Ledvinka

Functional and translation correspondence of English demonstrative determiners in translation from English

Funkční a překladová korespondence ukazovacích zájmen v determinační funkci v překladu z angličtiny

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav anglického jazyka a didaktiky, bakalářská práce, 45 stran + příloha, srpen 2011

Posudek vedoucí práce

Bakalářská práce Miroslava Ledvinky se zabývá mírou shody mezi anglickým textem a českým překladem ve využití ukazovacích zájmen v postavení před substantivem. Cílem je popsat, zda se v překladu projeví odlišný stupeň gramatikalizace vyjádření určenosti v obou jazycích, zda se oba jazyky liší v některých významech užití distálních a proximálních prostředků, apod.

Teoretická kapitola popisuje morfologii demonstrativ, pojem reference a její druhy a funkci demonstrativ v NP. Ukazuje, že opozice blízký/vzdálený se netýká pouze prostorových vztahů, ale též časových, či rozlišuje účastníky komunikace, a je schopna též vyjadřovat hierarchii v textu a změny ve „focus of attention“. Podobně může tato opozice sloužit jako prostředek vyjádření psychologické distance, apod. Nejčastější funkcí determinačních demonstrativ v psaném textu je anaforická reference. V případech reference označené jako „non-phoric“ se nabízí otázka, zda v druhém uvedeném příkladu (*That dog*) nelze chápat sdílenou znalost jako širší kontextovou (situační) referenci. Kontrast ‚blízký/vzdálený‘ má široké využití závislé na mnoha pragmatických faktorech a je tedy potenciálně zajímavý ze srovnávací perspektivy. Čeština s heterogenním repertoárem demonstrativ na jedné straně však nemá obligatorní vyjádření určenosti, přesto demonstrativa využívá obdobně.

Materiál pro empirickou práci představuje sto substantivních frázi s demonstrativem v determinační funkci a jejich překladových protějšků ze dvou románů získaných prostřednictvím *Paraconcu*. Tabulka 3 (str. 23) ukazuje zastoupení jednotlivých morfologických forem (bylo by přesnější mluvit spíše o jejich poměru než čistě o frekvenci, která mohla být v obou textech různá), kde poměr proximálních a distálních forem je podobný, naopak singulárové formy převažují (2/3 příkladů). Při hodnocení funkce anglických demonstrativ pak převažuje endoforická reference (70%) anaforická (56%). Příklady samozřejmě vzhledem k textové funkci musely být hodnoceny v širším kontextu než větě. Při hodnocení českých protějšků rozlišil autor tři typy ekvivalence, kdy v 49% příkladů bylo demonstrativum přítomno i v češtině, ve 29% nebyl ekvivalent a ve 22% byla ekvivalence vyjádřena jiným prostředkem.

Práce pokračuje detailní analýzou užití anglických demonstrativ (str. 25-35). Jak se v úvodu této části praví, jde o ilustraci funkcí demonstrativ, což se projevuje např. tím, že se jednotlivé případy (typy) nekvantifikují. Je také trochu na škodu, že se již v této části nepropojuje funkce s popisem českých ekvivalentů, které je v práci věnován menší prostor (str. 35-38). Tj. např. při popisu anaforické reference, kdy dochází ke změně substantiva (synonymum) by bylo zajímavé vidět, v kolika případech tomu tak bylo a zda se to stejnou měrou projeví i v češtině, totéž např. při popisu korelace forem zohledňujících časové vztahy (str. 27) či vyjádření psychologického odstupu (str. 28). Podobně mohl být autor přesnější i v dalších částech, např. na str. 35: *However, in a small number of cases, the two languages differed in the use of ‚near/not near‘ forms*. U př. 24 na str. 29 lze ještě připomenout, že konstrukce dvojího genitivu (*that ... of his*) může být vnímána jako hodnotící sama o sobě (tato

funkce není v úvodní kapitole zmíněna a může být z překladového hlediska zajímavá). Totéž se týká katafor (str. 32), o nichž se píše na str. 36, ale říká se, že „almost all“ (tj. kolik případů z 8?). Proč je případ 47 (str. 47) považován za non-phoric? Z popisu užití, kdy demonstrativa v češtině neobjeví, vyplývá korelace s příslovci, zvláště pro časové výrazy (*that time, this year*). Při popisu exoforické reference je také patrné, že se vždy jedná o přímou řeč.

Tabulka 12 ukazuje, že nejvyšší míra korespondence vykazují formy singuláru, zatímco formy plurálu v češtině převážně se vyjadřují jinak, což může naznačit směr pro další zkoumání.

Poznámky k jednotlivostem:

- str. 22 - *that* v adjektivních větách nebývá hodnoceno čistě jako spojka (př. 3)
- str. 23 - *it is rather problematic to correctly differ between ... differentiate*
- str. 24 – nejasná formulace: *The demonstrative in English was translated by another demonstrative., the E. demonstrative and its semantic content were omitted.* – jde o sémantický obsah?, totéž str. 36
- str. 38 – psaní desetinných čísel v angličtině
- str. 47 – xxx v textu příloh – není vysvětleno

Celkově lze říci, že práce představuje podrobnou analýzu funkcí anglických demonstrativ v determinální funkci. Jak již bylo řečeno, v hodnocení českých protějšků by bylo možno poukázat na určité tendence zřetelněji. Technicky i jazykově je práce zpracována dobře (resumé se uvádí za bibliografií).

Závěr:

Jak vyplývá z výše uvedeného, splňuje předložená studie Miroslava Ledvinky kritéria kladená na bakalářské práce. K obhajobě ji proto doporučuji a předběžně hodnotím známkou *velmi dobře až výborně*.

PhDr. Pavlína Šaldová, Ph.D.

V Praze, 3. září 2011